

اظهار نظر کارشناسی درباره:
«لایحه موافقتنامه همکاری و کمک متقابل اداری در موضوعات گمرکی
بین گمرک جمهوری اسلامی ایران و اداره کل گمرک جمهوری
سوسیالیستی ویتنام»

مقدمه

انعقاد موافقتنامه‌های دوجانبه، موافقتنامه‌های منطقه‌ای و موافقتنامه‌های چندجانبه، از ابزارهای مهم در توسعه روابط میان کشورها از طریق ثبات در مقررات و ایجاد اعتماد میان فعالان اقتصادی طرفین است که موجب ایجاد زمینه‌های لازم برای تقویت همکاری‌ها و جلب اعتماد سرمایه‌گذاران داخلی و خارجی می‌شود.

لایحه موافقتنامه همکاری و کمک متقابل اداری در امور گمرکی بین دولت جمهوری اسلامی ایران و دولت ویتنام نیز یکی از توافقتنامه‌های دوجانبه است که در مقدمه آن به مواردی از جمله ایجاد تسهیلات مناسب در روابط اقتصادی بین دو کشور در راستای ارزیابی دقیق حقوق گمرکی، مالیات‌ها و سایر عوارض و هزینه‌ها در مورد کالاهای وارداتی و صادراتی و حصول اطمینان از اجرای صحیح اقدامات مربوط به ممنوعیت، محدودیت و ... اشاره شده است.

شایان ذکر است با توجه به اینکه قانونی با عنوان «قانون موافقتنامه بازرگانی بین دولت‌های جمهوری اسلامی ایران و جمهوری سوسیالیستی ویتنام» در سال ۱۳۷۴ در مجلس شورای اسلامی به تصویب رسیده است و این لایحه می‌تواند مکمل قانون فوق در روابط تجاری بین دو کشور باشد.

۱. موضوع لایحه

این لایحه ضمن ارائه یک ماده واحده شامل یک مقدمه و ۲۱ ماده و پیوستی ۹ بندی است که در چارچوب سایر موافقتنامه‌های همکاری و کمک متقابل در امور گمرکی است که تاکنون میان دولت جمهوری اسلامی ایران با سایر کشورها به تصویب رسیده است.

در این لایحه پس از مقدمه به مواردی از جمله تعاریف، دامنه شمول موافقتنامه، دامنه شمول کمک، مساعدت‌های ویژه، انواع اطلاعات، ابلاغ، نظارت و اطلاعات، مکاتبه در مورد درخواست‌ها، اجرای درخواست‌ها، شیوه‌های کسب اطلاعات، حضور مأموران گمرک در قلمروی طرف متعاقد دیگر، محرمانه بودن اطلاعات، حفاظت از داده‌های شخصی، استثنائات، هزینه‌ها، اجرا و اعمال موافقتنامه، قلمرو اجرایی، حل و فصل اختلاف‌ها، مقررات نهایی، لازم‌الاجرا شدن، مدت و فسخ، بازنگری و ... اشاره شده است.

مخصوص صحن علنی

مشخصات لایحه

دوره دهم - سال دوم

شماره ثبت:

۳۰۴

شماره چاپ:

۶۷۹

تاریخ چاپ:

۱۳۹۶/۷/۲۹

معاونت پژوهش‌های

اقتصادی

دفاتر: مطالعات اقتصادی

مطالعات حقوقی

شماره مسلسل:

۲۲۰۱۵۵۱۸-۱

تاریخ انتشار:

۱۳۹۶/۸/۲۷

۲. نکاتی پیرامون موافقتنامه‌های چندجانبه

الف) لوایح قانونی مربوط به موافقتنامه‌های دو یا چندجانبه بعد از انجام هماهنگی‌های اولیه میان دولت‌های موضوع موافقتنامه، تهیه شده و برای تصویب به مجلس ارائه می‌شوند. **توافقات اولیه دولت‌ها** موجب می‌شود که اصلاح و تکمیل موافقتنامه‌ها در مجلس با مشکل روبرو شود. زیرا برای هرگونه حک و اصلاح آنها در مجلس باید مجدداً لایحه مذکور به دولت عودت داده و اصلاحات پیشنهادی با کشورهای طرف قرارداد مطرح شده و در صورت توافق مجدداً به صورت لایحه به مجلس باز گردد. البته محتمل است که تغییرات از سوی دولت طرف مذاکره پذیرفته نشده و تصویب موافقتنامه با بن‌بست مواجه شود. به همین دلیل معمولاً در بررسی لوایح مرتبط با موافقتنامه‌ها از پرداختن به مسائل فنی و جزئی پرهیز شده و تنها در صورتی که موافقتنامه از ابهامات اساسی برخوردار باشد و منجر به چالش احتمالی در مناسبات تجاری یا مقررات داخلی شود، مجلس به اصلاح یا رد آن اقدام می‌کند.

ب) علاوه بر اینکه تأثیرگذاری مجلس در فرآیند قانونگذاری این‌گونه لوایح روشن و شفاف نیست، **نظارت محسوسی نیز بر عملکرد این موافقتنامه‌ها** پس از تصویب صورت نمی‌پذیرد. تاکنون ده‌ها موافقتنامه در قالب‌های متفاوت میان ایران و کشورهای مختلف منعقد و توسط مجلس محترم تصویب شده است، ولی هیچ‌گونه گزارشی مبنی بر ارائه عملکرد و اثربخشی این موافقتنامه‌ها از طرف وزارت امور خارجه و دیگر وزارتخانه‌های تخصصی به مجلس ارائه نشده است.

ج) وجود شرایط کنونی حاکم بر موافقتنامه‌های دو یا چندجانبه مبنی بر تعدد موافقتنامه‌ها توأم با عدم نظارت درخصوص نحوه عملکرد و میزان اثربخشی آنها را می‌توان ناشی از مشخص نبودن اولویت‌های صنعتی و تجاری کشور در راستای تقسیم کار جهانی و منطقه‌ای، عدم ثبات استراتژی کشور در انتخاب کشورهای طرف همکاری و تأثیر بالای روابط سیاسی بر روابط تجاری و اقتصادی کشور دانست.

۳. موافقتنامه‌های منعقد شده میان ایران و جمهوری سوسیالیستی ویتنام

بررسی‌ها نشان می‌دهند که روابط تجاری ایران و جمهوری سوسیالیستی ویتنام طی سال‌های گذشته محدود به موافقتنامه جاری نبوده به طوری که می‌توان در سال‌های گذشته به تصویب قانون موافقتنامه کشتیرانی تجاری دریایی بین دولت جمهوری اسلامی ایران و دولت جمهوری سوسیالیستی ویتنام، قانون موافقتنامه بازرگانی بین دولت‌های جمهوری اسلامی ایران و جمهوری سوسیالیستی ویتنام و ... اشاره کرد.

البته موافقتنامه‌های دیگری نیز در زمینه‌های حمل‌ونقل و سایر زمینه‌ها از جمله قانون موافقتنامه بین دولت جمهوری اسلامی ایران و دولت جمهوری سوسیالیستی ویتنام به منظور اجتناب از اخذ مالیات مضاعف و جلوگیری از فرار مالیاتی در مورد مالیات بر درآمد در سال ۱۳۹۴، قانون موافقتنامه تشویق و حمایت متقابل از سرمایه‌گذاری بین دولت جمهوری اسلامی ایران و دولت جمهوری سوسیالیستی ویتنام در سال ۱۳۸۹، قانون موافقتنامه حمل‌ونقل هوایی بین دولت جمهوری اسلامی ایران و دولت جمهوری سوسیالیستی ویتنام در سال ۱۳۸۰، قانون موافقتنامه همکاری فرهنگی بین دولت جمهوری اسلامی ایران و دولت جمهوری سوسیالیستی ویتنام در سال ۱۳۷۵ و ... به تصویب رسیده است.

۴. مصوبه کمیسیون اقتصادی در خصوص لایحه

هر چند در مصوبه کمیسیون اقتصادی مجلس شورای اسلامی تبصره‌ای به شرح ذیل به ماده واحده اضافه شده است که: «تبصره - در اجرای مواد (۱۴)، (۱۶) و (۲۱) این موافقتنامه رعایت اصول هفتادوهفتم (۷۷) و یکصدویست‌وپنجم (۱۲۵) قانون

اساسی جمهوری اسلامی ایران الزامی است». ولی با این حال لازم است تبصره‌ای به شرح ذیل به ماده واحده اضافه شود:

«تبصره- در اجرای ماده (۱۴) این موافقتنامه در خصوص حل و فصل اختلافات از طریق توافق متقابل در صورتی که به صلح دعاوی راجع به اموال دولتی و عمومی و یا ارجاع به داوری بیانجامد، منوط به رعایت اصل یکصدوسی و نهم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران نیز می‌باشد».

نتیجه‌گیری

۱. با توجه به اینکه حوزه ورود مجلس در زمینه **قانونگذاری** در زمان تصویب این‌گونه موافقتنامه‌ها و در زمینه **نظارت** بعد از تصویب پیرامون عملکرد موافقتنامه‌ها محدود و با موانعی جدی روبرو است، پیشنهاد می‌شود دستگاه‌های مسئول مکلف باشند گزارش عملکرد مکتوبی از اثربخشی موافقتنامه‌های مشابه مانند قانون موافقتنامه کمک متقابل اداری در امور گمرکی بین دولت جمهوری اسلامی ایران با دولت جمهوری آذربایجان (سال ۱۳۹۵)، جمهوری کره (سال ۱۳۹۵)، فدراسیون روسیه (سال ۱۳۹۵)، دولت کویت (سال ۱۳۹۴)، دولت جمهوری سوسیالیستی نیجریه (سال ۱۳۸۸)، دولت جمهوری عربی سوریه (سال ۱۳۸۶)، دولت جمهوری دمکراتیک فدرال اتیوپی (سال ۱۳۸۶)، دولت جمهوری اندونزی (سال ۱۳۸۶)، دولت جمهوری سرستان و دولت جمهوری مونته‌نگرو (سال ۱۳۸۶)، دولت افغانستان (سال ۱۳۸۶)، دولت جمهوری آذربایجان (سال ۱۳۸۳)، دولت فدراسیون روسیه (سال ۱۳۷۹) و ... ارائه دهند تا نمایندگان در فضایی شفاف و کارشناسی در خصوص رد یا تصویب این‌گونه لوایح تصمیم‌گیری کنند.

۲. با توجه به تصویب قانون موافقتنامه بازرگانی بین دولت جمهوری اسلامی ایران و جمهوری سوسیالیستی ویتنام مصوب سال ۱۳۷۴ تصویب این لایحه می‌تواند در راستای تسهیل و تکمیل روابط تجاری بین دو کشور باشد.

۳. کلیت این لایحه مطابق لوایح مشابه در این زمینه و در قالب موافقتنامه‌های قبلی و چارچوب معمول بوده و از این حیث تصویب آن قابل توصیه است. با این حال لازم است در صورت تصویب لایحه فوق جهت پرهیز از هرگونه تفسیر مغایر با قانون اساسی، به ماده واحده تبصره‌ای به شرح ذیل اضافه گردد:

تبصره - اجرای ماده (۱۴) این موافقتنامه در خصوص حل و فصل اختلافات از طریق توافق متقابل در صورتی که به صلح دعاوی راجع به اموال دولتی و عمومی و یا ارجاع به داوری بیانجامد منوط به رعایت اصل یکصدوسی و نهم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران می‌باشد.

